

Posudek školitele
na diplomovou práci
Zdeňka Stejskala

Die Literatur der Avantgarde im Österreich der sechziger Jahre an den Beispielen Peter Handkes und Wolfgang Bauers

Praha: FF UK, 2010, 142 s.

Tématem diplomové práce je raná experimentální tvorba Petera Handkeho (*1942) a Wolfganga Bauera (1941–2005) jako doklad výrazného vzestupu tzv. avantgardního proudu v rakouské literatuře, který bývá všeobecně datován založením tzv. Forum Stadtpark, mladého uměleckého sdružení ve Štýrském Hradci, které v průběhu šedesátých let začalo ovlivňovat rakouský literární život a výrazně se vymezovalo proti převládajícímu oficiálnímu literárnímu proudu, charakterizovanému na jedné straně důrazem na modernistickou tradici v linii velkých vypravěčů Roberta Musila, Hermanna Brocha, Stefana Zweiga či Josepha Rotha, obětí Hitlerova „anšlusu“, na straně druhé neblahou symbiózou „vlastenecké“ a triviální literatury, zastoupené autory, kteří zhusta kolaborovali s fašistickým režimem a v poválečné době, v níž vlivem zavádějící proklamace o Rakousku jako „první Hitlerovy oběti“ nedošlo k řádné ideologické očiště, obsadili nejvýznamnější kulturně-politické pozice. To odsoudilo nekonformní literární směřování v prvních desetiletích po skončení války do role literárního i společenského outsidera, ať už se v padesátých letech týkalo literátů z Vídeňské skupiny kolem H. C. Artmanna, vídeňských akcionistů z okruhu Hermanna Nitsche, či výrazných experimentátorů Ernsta Jandla či Friederiky Mayröckerové. Teprve skupina mladých literátů i ostatních umělců seskupených kolem Stadtparku ve Štýrském Hradci prorazila v Rakousku cestu avantgardnímu experimentování, které se v první řadě projevilo útokem na jazyk, přesně v rakouské tradici jazykové kritiky Mauthnerovy, Hofmannsthalovy či Krausovy. Doprovázely ho útoky nespokojených „rozhněvaných mladých mužů (i žen)“ na literární a kulturně-politický establishment, které ještě nepřerostly v průběhu šedesátých let do obecné nespokojenosti literatury s politickou situací, jako tomu bylo v sousední NSR, ale zaměřily se v estetické rovině zprostředkovaně na kritiku jazyka jako nedostačujícího komunikativního prostředku ve stávající společenské situaci. Sociálního rozměru společenské kritiky tak nabyl pouze jeden avantgardní směr, který v sedmdesátých letech vyústil v kriticko-realistickou literaturu a od avantgardního experimentu se odpoutal.

Diplomant se tématu zhostil velmi dobře. V úvodní kapitole předkládá hlavní tendence rakouského literárního vývoje od oficiálně podporované literatury (jeden její proud pracovně nazval konzervativní, druhým jsou oni modernističtí autoři, kteří navazují na tradici velkého vyprávění a přitom se nezříkají některých forem experimentu) po literaturu experimentu. Jednotlivé kapitoly doplnil krátkými medailónky, aby zhodnotil důkladnou rešeršní práci. V celém kontextu práce se nakonec ukazuje, že to nebylo nezbytné. Podrobně, systematicky, s nezbytnou erudicí, vlastním kritickým pohledem a s polemickým argumentačním nábojem (výborná je pasáž o Greinerovi, s. 13) analyzuje společenskou výchozí situaci v Rakousku, vznik a vývoj avantgardy ve Vídni a Štýrském Hradci, její stabilizaci a institucionální ukotvení, jejich vzájemný vztah (s. 41f.) i proklamované principy (s. 51ff.).

Vlastní kapitoly o Handkovi, Bauerovi a srovnání jejich tvorby vedle fundovaného výkladu o Handkových „mluvených hrách“ a Bauerových „mikrodramatech“, který se opírá o důkladnou znalost pramenů i sekundární literatury, provázejí vlastní postřehy, komentáře a

názory (vyzdvihují komentář o skrytém významu dramatu Sebeobviňování na s. 73 či poznámku o tom, že Handke v próze šedesátých let nechtěně předjímá prvky dekonstrukce, jak s nimi pracuje literární postmoderna posledních desetiletí, na s. 90ff.). Diplomant dochází ke správnému závěru (s. 113), že oba významné autory, z nichž jeden dosáhl světového věhlasu, druhý významem nepřekročil hranice německého jazykového prostoru, kromě celoživotního přátelství spojovala snad jen touha po provokaci neotřelými dramatickými prvotinami a snaha o jazykový experiment. Provokovali formou, Bauer tomuto způsobu okořeněnému ironií a satirou se silnými vlivy dadaismu, absurdního divadla a existencialismu zůstal věrný až do smrti, Handke provokaci formou nahradil postupně provokací způsobem zachycování reality, chtělo by se v jeho případě nesprávně říci provokací obsahem.

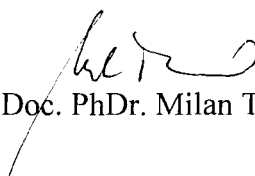
Některé drobné připomínky:

- Druhá Rakouská republika existuje oficiálně od podepsání státní smlouvy o neutralitě v roce 1955, ne tedy od skončení Druhé světové války (s. 10).
- Thomas Bernhard nebyl jen významným dramatikem, ale i důležitým prozaikem celosvětového významu (s. 23).
- Dílo Franze Mitterera Kein Platz für Idioten není román, ale drama (s. 31).
- Vídeňská skupina existovala od počátku padesátých let, kdy se projevovala slavnými happeningy, ne tedy až od vydání prvních textů koncem padesátých let (s. 25).
- Ona „Theoriefeindlichkeit“ nesouvisí prvoplánově s pozdější postmodernou, i když může vykazovat určité společné rysy, jako spíše s programatickým zaměřením „štyrské skupiny“, které přece jen bylo Vídeňské skupině v lecčems velmi podobné či blízké (s. 41).

Jazyková stránka práce je na vysoké úrovni, někde se do ní vloudily nepatrně chybičky pravopisné (Rhythmus, rhythmisch), či gramatické (vedlejší věta na s. 85). Všechny jsem vyznačil ve svém exempláři.

Práci bez výhrad **doporučuji** k obhajobě.

V Praze 16.05.2010

Doc. PhDr. Milan Tvrđík, CSc.